EU FAKTA

FOLKETINGET

FOLKETINGETS EU-OPLYSNING
Christiansborg
1240 København K
telefon 3337 3337
euopl@folketinget.dk
www.eu.dk

NR. 4

SEPTEMBER 2015



Foto: Den Europæiske Unions Domstol

EU-Domstolen

Hvad er EU-Domstolen?

EU-Domstolen, eller bare Domstolen, er EU's dømmende myndighed.

EU-samarbejdet er specielt i forhold til andre typer af internationalt samarbejde. F.eks. kan EU udstede regler, der direkte forpligter borgere og virksomheder i EU-landene. EU-Domstolen skal derfor sikre, at EU-retten overholdes, fortolkes og anvendes på samme måde i hele EU, lige meget hvilket af de 28 EU-lande en sag er rejst i.

En udviklende domstol

EU-Domstolen blev oprettet allerede i 1952 i forbindelse med oprettelsen af EU's forløber, Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab.

Selv om det er EU's traktater, der udgør rammen for EU-samarbejdet, har EU-Domstolens domme haft stor indflydelse på udviklingen af EU-reglerne – især reglerne om det indre marked.

F.eks. fastslog en af de helt centrale domme fra 1979 (Cassis de Dijon-sagen om salg af solbærlikør), at varer, der lovligt fremstilles og markedsføres i ét EU-land, som udgangspunkt også skal være tilladt i de øvrige EU-lande.

Sagen var med til at bane vej for, at EU-landene i 1987 vedtog en traktat med flere bestemmelser om fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital i EU ("EF-pakken").

Forskellige sager ved Domstolen

Domstolen behandler forskellige typer af sager afhængigt af, hvilken problemstilling en sag handler om, og hvem der er parter i sagen:

Traktatbrud

Kommissionen skal kontrollere, at EU-landene overholder deres forpligtelser efter EU-retten. Hvis Kommissionen vurderer, at et EU-land ikke overholder EU-retten, kan den anlægge en traktatbrudssag mod landet. En traktatbrudssag kan også anlægges af et andet EU-land, men det sker meget sjældent.

For at forsøge at undgå en egentlig retssag ved Domstolen skal Kommissionen og EU-landene følge en bestemt procedure. Traktatbrudssagerne begynder derfor med, at Kommissionen sender en såkaldt åbningsskrivelse til det pågældende land. Kommissionen forklarer i åbningsskrivelsen, hvorfor den mener, at landet ikke overholder EU-retten.

EU-DOMSTOLEN I LUXEMBOURG

EU-Domstolen er placeret i Luxembourg og ikke i Bruxelles som flere af de andre EU-institutioner.

EU-Domstolen afgør knap 600 sager om året.

FRA DOMME TIL LOVE

EU-Domstolens domme kan have stor virkning.

F.eks. vedtog EU i 2011 et direktiv om patientrettigheder i EU. Direktivet skal samle op på Domstolens retspraksis og skabe klarhed over reglerne om grænseoverskridende sundhedsydelser i EU. Det skyldes bl.a., at EU-Domstolen i en række domme gennem de foregående 10 år havde fastslået, at patienter i mange tilfælde har ret til at søge behandling i andre EU-lande og få udgifterne tilbagebetalt i deres eget EU-land.

ER DEN EUROPÆISKE MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOL EN DEL AF EU?

Nej, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg er en del af systemet i den internationale organisation, som hedder Europarådet.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol behandler klager i sager om overtrædelse af den europæiske menneskerettighedskonvention, som alle EU-landene har tilsluttet sig.

TRE I EN

Selv om man taler om "Domstolen" er der teknisk set tale om tre forskellige enheder nemlig Domstolen, Retten og Personaleretten.

Oprindelig var der én domstol, men Retten blev oprettet i 1989 for at aflaste Domstolen på grund af den stigende mængde sager. Retten tager sig mest af sager om konkurrence, immaterielle rettigheder og søgsmål mod Kommissionen. Siden 2005 har Personaleretten taget sig af EU-institutionernes personalesager.

EN DOMMER FRA HVERT EU-LAND

EU-Domstolen har 28 dommere - én fra hvert medlemsland. De udnævnes af EU-landenes regeringer for seks år ad gangen, men skal dømme uafhængigt af, hvilket land de kommer fra, uden at tage særlige hensyn til deres eget lands interesser.

GENERALADVOKATERNES FORSLAG TIL AFGØRELSER

Domstolen har også ni såkaldte generaladvokater (fra oktober 2015 vil der være elleve), som i visse sager skal lave et uafhængigt forslag til en afgørelse i en sag – det kaldes en udtalelse.

Generaladvokaternes udtalelse er ikke bindende, hverken for sagens parter eller for Domstolens dommere, når de efterfølgende skal afsige dommen. Systemet med generaladvokater er hentet fra det franske retssystem.

Svanemærket tryksag 541-449

Mange sager afsluttes allerede efter åbningsskrivelsen, hvis landet retter sig efter Kommissionen og ændrer lovgivning eller praksis. Desuden sender Kommissionen automatisk åbningsskrivelser til lande, som ikke gennemfører EU-direktiver i deres nationale ret til tiden. Mange åbningsskrivelser skyldes derfor blot forsinkelse eller manglende orientering af Kommissionen.

I 2013 modtog Danmark i alt 21 åbningsskrivelser. 17 af dem skyldtes forsinkelse, eller at Kommissionen ikke var orienteret om gennemførelsen af EU-regler i dansk lovgivning.

Hvis et EU-land og Kommissionen er uenige om forståelsen af reglerne, skal Kommissionen og landet udveksle synspunkter efter en nærmere bestemt procedure. Hvis Kommissionen herefter stadig vurderer, at EU-retten ikke er overholdt, kan Kommissionen anlægge sag mod landet ved EU-Domstolen.

Hvis Domstolen kommer frem til, at der er tale om traktatbrud, skal landet straks følge dommen og sørge for, at EU-retten igen overholdes. Hvis det ikke sker, og Kommissionen igen anlægger sag, kan Domstolen i en ny dom pålægge landet en økonomisk straf for ikke at følge den første dom. F.eks. er Frankrig idømt en bøde på 600 mio. kr. for ikke at rette sig efter en dom fra 1991 om manglende gennemførelse af EU's regler om fiskerikontrol.

Spørgsmål fra de nationale domstole

I en anden vigtig type sager skal EU-Domstolen besvare spørgsmål fra de nationale domstole om fortolkningen eller gyldigheden af EU-reglerne. Det kaldes præjudicielle sager.

Disse sager starter, fordi der i løbet af en retssag ved en national domstol opstår tvivl om fortolkningen eller gyldigheden af EU-regler. Den nationale domstol kan så stille EU-Domstolen spørgsmål om fortolkning og anvendelse af EU-retten, hvis det er nødvendigt for at afgøre den nationale sag.

EU-Domstolen svarer på spørgsmålene i en dom, som offentliggøres og sendes til den nationale ret, der har stillet spørgsmålene. Når den nationale ret skal afsige sin dom, skal den herefter bruge Domstolens fortolkning af EU-reglerne. EU-Domstolens dom gælder også for alle andre nationale domstole i EU-landene, når de skal afgøre tilsvarende sager.

I 2014 forelagde de danske domstole præjudicielle spørgsmål for EU-Domstolen i ti sager. Samme år førte to præjudicielle spørgsmål fra Irland og Østrig til, at EU-Domstolen annullerede det såkaldte logningsdirektiv, som ifølge Domstolen var for vidtgående med hensyn til lagring af persondata.

Annullation af regler

EU-Domstolen kan også fastslå, at en EU-regel skal annulleres, fordi den er i strid med traktaterne eller andre EU-regler. Det sker i de såkaldte annullationssøgsmål.

F.eks. annullerede Domstolen i 2014 et direktiv om trafiksikkerhed fra 2011, fordi det var vedtaget på baggrund af en forkert bestemmelse i EU's traktater.

Passivitet og erstatning

Hvis f.eks. Europa-Parlamentet, Kommissionen eller Rådet har været opfordret til at handle i en bestemt situation, men ikke foretager sig noget, kan Domstolen kontrollere, om denne passivitet er lovlig. Det hedder et passivitetssøgsmål, og EU's institutioner har pligt til at handle og opfylde dommen, hvis Domstolen fastslår, at passiviteten er ulovlig.

EU-Domstolen kan også i et vist omfang prøve, om EU skal erstatte skader forvoldt af EU-institutionerne eller ansatte i EU.

Kan jeg anlægge sag ved EU-Domstolen?

For en borger er muligheden for at anlægge sag direkte ved EU-Domstolen meget begrænset. Det kan kun ske, hvis en afgørelse fra en EU-institution er rettet direkte til klageren (dvs. borgeren), eller hvis der er tale om en mere generel regel, som berører klageren umiddelbart og individuelt.

Det er ikke muligt at anlægge sag mod andre borgere, selskaber, virksomheder eller EU-lande ved EU-Domstolen. Disse sager må anlægges ved de nationale domstole. Hvis man har tabt en sag ved en national domstol, kan sagen heller ikke ankes til EU-Domstolen.

Hvis man f.eks. er part i en sag ved en dansk domstol eller en anden national domstol, er der dog en indirekte mulighed for at få sin sag prøvet af EU-Domstolen. Det sker, hvis der i løbet af retssagen opstår tvivl om fortolkning af EU-retten, og dommeren forelægger EU-Domstolen et præjudicielt spørgsmål, inden den danske dom kan afsiges.

Mere information - www.eu.dk

Du kan læse meget mere om EU-Domstolen på EU-Oplysningens hjemmeside. Læs f.eks. om de sager ved Domstolen, som Danmark er part i, eller som har betydning for Danmark.